

پژوهشکده شورای نگهبان
گزارش استدلالی

نظرات استدلالی شورای نگهبان

در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی

قانون عضویت دولت جمهوری اسلامی ایران در

مجمع مقامات مالیاتی کشورهای اسلامی

مصوب ۱۳۹۶/۹/۱

پژوهشکده شورای نگهبان

باسمه تعالی

نظرات استدلالی شورای نگهبان

در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی

قانون عضویت دولت جمهوری اسلامی ایران
در مجمع مقامات مالیاتی کشورهای اسلامی
مصوب ۱۳۹۶/۹/۱

تاریخ تصویب: ۱۳۹۶/۰۹/۰۱

کد گزارش: ۱۴۰۱۰۸۱۷۲

تاریخ نظر شورای نگهبان: ۱۳۹۶/۰۹/۰۸

پژوهشکده شورای نگهبان

قانون عضویت دولت جمهوری اسلامی ایران در مجمع مقامات مالیاتی

کشورهای اسلامی مصوب ۱۳۹۶/۹/۱

درباره قانون

«لایحه عضویت دولت جمهوری اسلامی ایران در مجمع مقامات مالیاتی کشورهای اسلامی» بنا به پیشنهاد وزارت امور اقتصاد و دارایی در جلسه ۱۳۹۵/۱۱/۲۷ هیئت وزیران به تصویب رسید و برای طی تشریفات قانونی به مجلس شورای اسلامی ارسال شد. در مقدمه‌ی توجیهی این لایحه آمده است: به منظور گسترش حضور فعال و هدفمند جمهوری اسلامی ایران در سازمان‌ها و مجامع بین‌المللی و منطقه‌ای و بهره‌گیری از آن در جهت تأمین منافع ملی و تحقق هر چه بیشتر همگرایی منطقه‌ای و بین‌المللی در راستای اصول و اهداف راهبردی سیاست خارجی کشور و لزوم توسعه به‌کارگیری امکانات و ظرفیت‌های بالقوه در جهت اهداف اقتصادی و اجتماعی کشور و با تصدیق اینکه تشکیل هم‌اندیشی به‌منظور بحث، بررسی، تبادل تجربیات و تسهیل در امر توسعه و بهبود سیاست‌ها و مدیریت مالیات و یا زکات در کلیه جوانب آنها در کشورهای عضو و ترویج همکاری و همیاری متقابل میان مقامات مالیاتی کشورهای عضو اصلی و عضو وابسته و فراهم نمودن و هم‌نشستی برای تبادل تجربیات و بهترین رویه‌ها میان اعضاء نقش مهمی در مدیریت مالیات و زکات برای ارتقای توسعه‌ی اقتصادی کشورهای عضو دارد، لایحه زیر برای طی تشریفات قانونی تقدیم می‌شود.

این لایحه در جلسه‌ی علنی مورخ ۱۳۹۶/۱/۱۵ مجلس شورای اسلامی اعلام وصول شد و جهت بررسی به کمیسیون اقتصادی مجلس به عنوان کمیسیون اصلی ارسال کرد که کمیسیون مذکور با اصلاحاتی در ماده واحده، این لایحه را در جلسه‌ی مورخ ۱۳۹۶/۳/۹ به تصویب رساند و گزارش آن را به مجلس ارائه کرد. گزارش کمیسیون در تاریخ ۱۳۹۶/۴/۲۸ در صحن علنی مجلس مطرح و با اصلاحاتی به تصویب نمایندگان رسید و برای طی روند قانونی مذکور در اصل (۹۴) قانون اساسی، به موجب نامه‌ی شماره ۲۵۴/۳۴۷۹۸ مورخ ۱۳۹۶/۵/۱ به شورای نگهبان ارسال شد. شورای نگهبان با تشکیل جلسه در تاریخ ۱۳۹۶/۵/۱۱، این مصوبه را بررسی کرد و و نظر خود مبنی بر مغایرت برخی از مواد این مصوبه با قانون اساسی را طی نامه‌ی شماره ۹۶/۱۰۲/۲۰۹۳ مورخ ۱۳۹۶/۵/۱۲ به مجلس

شورای اسلامی اعلام کرد. با اعاده‌ی این مصوبه به مجلس، نمایندگان در جلسه‌ی علنی مورخ ۱۳۹۶/۹/۱، اصلاحات لازم را برای برطرف شدن ایرادهای شورای نگهبان اعمال کردند و مصوبه‌ی اصلاحی را طی نامه‌ی شماره ۲۵۴/۷۵۳۳۳ مورخ ۱۳۹۶/۹/۷ جهت اظهار نظر به شورای نگهبان ارسال کردند. اعضای شورای نگهبان نیز در جلسه‌ی مورخ ۱۳۹۶/۹/۸ پس از بررسی مصوبه‌ی اصلاحی، ایرادهای پیشین خود به این مصوبه را برطرف شده دانستند و نظر خود مبنی بر مغایرت نداشتن مفاد این مصوبه با موازین شرع و قانون اساسی را طی نامه‌ی شماره ۹۶/۱۰۲/۳۳۹۵ مورخ ۱۳۹۶/۹/۹ به مجلس شورای اسلامی اعلام کردند.

تاریخ مصوبه مجلس شورای اسلامی: ۱۳۹۶/۴/۲۸ (مرحله نخست)

تاریخ بررسی در شورای نگهبان: ۱۳۹۶/۵/۱۱

ماده واحده- به دولت اجازه داده می‌شود در مجمع مقامات مالیاتی کشورهای اسلامی به شرح اساسنامه پیوست عضویت یابد و نسبت به پرداخت حق عضویت مربوط و یا کمک اقدام نماید. تعیین و تغییر دستگاه اجرایی طرف عضویت بر عهده دولت است.

تبصره- رعایت اصول هفتاد و هفتم (۷۷) و یکصد و سی و نهم (۱۳۹) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در اجرای این موافقتنامه الزامی است.

■ دیدگاه مغایرت

براساس این مصوبه به دولت اجازه داده شده است در مجمع مقامات مالیاتی کشورهای اسلامی عضویت یابد و نسبت به پرداخت حق عضویت مربوط و یا کمک اقدام کند. با توجه به اینکه اجازه‌ی مجلس به دولت در کمک به مجمع مذکور به صورت کلی آمده است و میزان و مقدار کمک نامشخص است، این مصوبه مغایر اصل (۸۰) قانون اساسی است؛ چون مستفاد از اصل (۸۰) قانون اساسی این است که هر گونه کمک دولت باید به طور موردی به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد و صرف اجازه‌ی کمک کردن به مجمع مذکور بدون تعیین مقدار آن، مضمون اصل (۸۰) قانون اساسی را تأمین نمی‌کند.

▪ دیدگاه عدم مغایرت

حکم مقرر در این مصوبه مبنی بر اجازه به دولت برای کمک به مجمع مقامات مالیاتی کشورهای اسلامی مغایرتی با اصل (۸۰) قانون اساسی ندارد؛ چون مفاد اصل (۸۰) قانون اساسی این است که هرگونه کمک دولت باید با تصویب مجلس شورای اسلامی باشد و در این مصوبه هم، مجلس به دولت اجازه‌ی کمک را داده است. علاوه براین، دولت مبالغ کمک را در قالب لایحه‌ی بودجه‌ی سالانه به طور دقیق ذکر کرده و برای رسیدگی و تصویب نهایی به مجلس تقدیم می‌کند.

▪ نظر شورای نگهبان

نظر به اینکه دادن کمک‌های بلاعوض باید مورد به مورد به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد، لذا ماده واحد از این حیث مغایر اصل (۸۰) قانون اساسی است.

ماده ۲- مقاصد و اهداف

مقاصد و اهداف مجمع به قرار زیر می‌باشد:

۱- تشکیل هم‌نشستی به‌منظور بحث، بررسی، تبادل تجربیات و تسهیل در امر توسعه و بهبود سیاست‌ها و مدیریت مالیات و یا زکات در کلیه جوانب آنها در کشورهای عضو.

۲- ترویج همکاری و همیاری متقابل میان مقامات مالیاتی کشورهای عضو اصلی و عضو وابسته و فراهم نمودن هم‌نشستی برای تبادل تجربیات و بهترین رویه‌ها میان اعضا.

۳- شناسایی نقش مهم مدیریت مالیات و زکات در ارتقای توسعه اقتصادی؛ مجمع می‌تواند اهداف دیگری را که طی جلسه رؤسای هیئت‌ها در مورد آن تصمیم‌گیری می‌شود، اتخاذ کند.

▪ دیدگاه مغایرت

الف) ذیل ماده (۲) اساسنامه‌ی مجمع مقامات مالیاتی کشورهای اسلامی در خصوص مقاصد و اهداف این مجمع مقرر شده است که اهداف دیگری نیز که رؤسای هیئت‌ها در مورد آن تصمیم‌گیری می‌کنند، جزء اهداف و مقاصد مجمع محسوب می‌شود. نکته‌ای که در

اینجا وجود دارد آن است که ممکن است این اهداف وضع شده توسط مجمع خلاف قانون اساسی و موازین شرع نیز باشند. بنابراین، اطلاق ذیل ماده (۲) اساسنامه از جهت تجویز اتخاذ تصمیم‌گیری نسبت به اهداف دیگر از این جهت که این اهداف به تصویب مجلس شورای اسلامی نمی‌رسند، مغایر اصل (۷۷) قانون اساسی است؛ چه آنکه به موجب اصل مذکور، هرگونه عهدنامه و مقاوله‌نامه بین‌المللی باید به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد و در نتیجه هرگونه تصمیم‌گیری در خصوص اهداف جدید نیز باید به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد.

ب) بندهای (۱) و (۲) ماده (۲) از جمله اهداف و مقاصد مجمع مقامات مالیاتی کشورهای اسلامی را تبادل تجربیات و مدیریت مالیات و یا زکات و ترویج همکاری و همیاری متقابل میان مقامات مالیاتی کشورهای عضو اصلی و عضو وابسته ذکر کرده است. اطلاق بندهای مذکور باعث می‌شود دولت ایران به کشورهایی که مشروعیت اخذ مالیات و زکات را ندارند، کمک کند تا به ناحق مالیات بیشتری از مسلمانان اخذ کنند، و این همکاری با دولت‌های جور در اخذ مالیات و زکات، به نوعی «عشّاری»^۱ محسوب می‌شود که در روایات مورد مذمت شدید قرار گرفته است.^۲ علاوه بر این، با توجه به روایات،^۱ نمی‌توان امر

۱. «سؤال ۱۱۰۶: کار پلیس و مأموران راهنمایی و رانندگی و گمرک و اداره مالیات بر درآمد در جمهوری اسلامی چه حکمی دارد؟ آیا آن چه در بعضی از روایات آمده است که دعای مأموری که کار افراد را به حکومت گزارش می‌دهد و دعای مأمور مالیات و گمرک مستجاب نمی‌شود، شامل آنان هم می‌گردد؟ جواب: کار آنان فی نفسه در صورتی که براساس مقررات قانونی باشد، اشکال ندارد؛ و ظاهراً مراد از «عریف» و «عشّار» در روایات افرادی هستند که انجام این کارها را در حکومت‌های طاغوتی و ظالم بر عهده دارند.» (حسینی خامنه‌ای، سید علی بن جواد، أجوبه الاستفتاءات (فارسی)، قم، دفتر معظم‌له، چ ۱، ۱۴۲۴ هـ ق، ص ۲۴۴)

۲. «فی وصیة النبی (صلی الله علیه و آله) لعلی (علیه السلام) قال: یا علی خلق الله عزّ و جلّ الجنّة لبتین؛ لبتة من ذهب و لبتة من فضة إلی أن قال فقال الله جلّ جلاله و عزّتی و جلالی لا یدخلها مدمن خمر و لا نمّام و لا دیوث و لا شرطی و لا مخنث و لا نبّاش و لا عشّار و لا قاطع رحم.» (حرّ عاملی، محمد بن حسن، تفصیل وسائل الشیعة إلی تحصیل مسائل الشریعة، قم، مؤسسه آل البیت علیهم السلام، چ ۱، ۱۴۰۹، ج ۱۵، ص ۳۴۳) در وصیت پیامبر (ص) به علی (ع) فرمودند: ای علی، خداوند بهشت را از دو نوع آجر ساخته؛ یکی طلا و یکی نقره. تا اینکه پیامبر (ص) فرمود: پس خداوند فرمود: به عزت و جلالم سوگند، اشخاص دائم الخمر و سخن‌چین و دیوث و سرباز و مخنث و نبش‌کننده قبرها و عشّار و قاطع رحم را داخل این بهشت نمی‌کنم.

زکات را به غیر اهل ولاء داد. بنابراین اطلاق این مصوبه از جمله بندهای (۱) و (۲) ماده (۲) در خصوص همکاری و مساعدت ایران با دولت‌های جور در اخذ زکات و مالیات بیشتر از مردم مسلمان، خلاف موازین شرع است.

▪ دیدگاه عدم مغایرت

حکم مقرر در ذیل ماده (۲) مبنی بر واگذاری ترسیم اهداف و مقاصد دیگر برای مجمع مقامات مالیاتی کشورهای اسلامی به رؤسای هیئت‌ها، مغایرتی با اصل (۷۷) قانون اساسی ندارد. چون اولاً این اهداف دیگر در راستای اهدافی تعیین می‌شوند که در بندهای (۱)، (۲) و (۳) ماده (۲) این اساسنامه مطرح شده است. ثانیاً تصمیم‌گیری نسبت به این اهداف و تصویب آنها توسط مجمع، از باب مشورت و همکاری و هم‌اندیشی است.

▪ نظر شورای نگهبان

ذیل ماده (۲) از این جهت که مجمع می‌تواند اهداف دیگری را به اهداف و مقاصد مذکور اضافه نماید، چون مشخص نیست این اهداف کدامند، بنابراین لازم است اهداف صریحاً تعیین و به تصویب مجلس شورای اسلامی برسند، فلذا مغایر اصل (۷۷) قانون اساسی شناخته شد.

ماده ۳- فعالیت‌ها

فعالیت‌های مجمع می‌تواند شامل موارد زیر باشد:

- ۱- سازماندهی و برگزاری فراهمایی‌های فنی در خصوص موضوعات مالیات و زکات به منظور تبادل نظرات و تجارب. فراهمایی فنی بین اعضاء به‌طور چرخشی برگزار می‌شود؛

→

۱. «عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (عليه السلام) فِي حَدِيثٍ قَالَ: كُلُّ عَمَلٍ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي حَالِ نَصْبِهِ وَضَلَّالَتِهِ ثُمَّ مِنَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَ عَرَفَهُ الْوَلَايَةَ فَإِنَّهُ يُؤَجَّرُ عَلَيْهِ إِلَّا الزَّكَاةَ فَإِنَّهُ يُعِيدُهَا لِأَنَّهُ يَضَعُهَا فِي غَيْرِ مَوَاضِعِهَا؛ لِأَنَّهَا لِأَهْلِ الْوَلَايَةِ وَ أَمَّا الصَّلَاةُ وَ الْحَجُّ وَ الصِّيَامُ فَلَيْسَ عَلَيْهِ قَضَاءٌ.» (حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعة، قم، مؤسسه آل البيت عليهم السلام، چ ۱، ۱۴۰۹، ج ۱، ص ۱۲۶)

- ۲- سازمان‌دهی هم‌اندیشی‌ها، کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی در خصوص ابعاد موضوعات مربوط به مدیریت مالیات و یا زکات؛
- ۳- ...

▪ دیدگاه مغایرت

بندهای (۱) و (۲) ماده (۳) از جمله فعالیت‌های مجمع را سازمان‌دهی و برگزاری فراهمایی‌های فنی و سازمان‌دهی هم‌اندیشی‌ها، کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی در خصوص ابعاد موضوعات مربوط به مدیریت مالیات و زکات ذکر کرده است. نکته‌ای که در اینجا وجود دارد آن است که در مواردی سازمان‌دهی امور مربوط به مالیات و زکات ممکن است منجر به ارتکاب اموری شود که خلاف مصوبات مجلس شورای اسلامی در امر مالیات و یا خلاف فقه امامیه در امر زکات باشد. بنابراین اطلاق بندهای (۱) و (۲) ماده (۳) نسبت به جایی که این سازمان‌دهی منجر به تصمیمات و مصوبات الزام‌آور خلاف شرع و قانون اساسی در خصوص زکات و مالیات شود، مغایر با موازین شرع است. چون با توجه به اینکه اخذ تصمیمات در این مجمع با رأی اکثریت صورت می‌گیرد، در مواردی که تصمیم خلاف نظر فقه امامیه باشد و دولت ایران نیز در اقلیت باشد، تصمیمی مغایر موازین فقه امامیه تصویب می‌شود. از طرفی، اینکه گفته شود: مصوبات این مجمع لازم‌الاجرا نیست، درست نمی‌باشد؛ چون اگر تصمیمات مجمع لازم‌الاجرا نباشد، در آن صورت کار مجمع، لغو و بیهوده خواهد بود. همچنین حکم ذیل ماده مبنی بر عدم ابراز نظر سیاسی، عدم تصویب قطعنامه و ندادن بیانیه عمومی در خصوص سیاست‌های مالیاتی کشورهای عضو، نافی ایراد مذکور نسبت به اطلاق بندهای (۱) و (۲) ماده نیست؛ چون موضوع این موافقتنامه مالیات و زکات است، در صورتی که حکم ذیل ماده فقط راجع به مالیات بوده و زکات را شامل نمی‌شود.

▪ دیدگاه عدم مغایرت

حکم مقرر در ماده (۳) مبنی بر سازمان‌دهی امور مربوط به مالیات و زکات توسط مجمع مغایرتی با موازین شرع ندارد؛ چون اولاً ماده (۳) در خصوص فعالیت‌های مجمع است، نه مصوبات آن؛ براساس ماده (۳)، اعضای مجمع با برگزاری جلسات و سمینارها، اقدام به

هم‌اندیشی و هم‌فکری در خصوص امور مربوط به مالیات و زکات می‌کنند و نتیجه این جلسات منجر به اخذ تصمیماتی می‌شود که اعضای مجمع در صورت پذیرش آن تصمیمات، آنها را به دولت متبوع خود برده و تبدیل به قانون می‌کنند. بنابراین، مصوبات مجمع لازم‌الاتباع نبوده و هیچ الزامی برای هیچ یک از اعضا نخواهد داشت. ثانیاً براساس حکم ذیل ماده (۳)، مجمع در خصوص سیاست‌های مالیاتی اعضا، هیچ‌گونه نظر سیاسی یا قطعنامه یا بیانیه‌ی عمومی نخواهد داد و این حکم نشان می‌دهد که اعضا ملزم به تبعیت از تصمیمات مجمع نخواهند بود.

▪ نظر شورای نگهبان

ماده (۳)، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

تاریخ مصوبه مجلس شورای اسلامی: ۱۳۹۶/۹/۱ (مرحله دوم)

تاریخ بررسی در شورای نگهبان: ۱۳۹۶/۹/۸

[تبصره ماده واحده به شرح زیر اصلاح و دو تبصره به آن الحاق می‌شود:]
ماده واحده- به دولت اجازه داده می‌شود در مجمع مقامات مالیاتی کشورهای اسلامی به شرح اساسنامه پیوست عضویت یابد و نسبت به پرداخت حق عضویت مربوط و یا کمک اقدام نماید. تعیین و تغییر دستگاه اجرایی طرف عضویت بر عهده دولت است.

تبصره ۱- رعایت اصل هفتاد و هفتم (۷۷) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در مورد هر گونه اصلاح اساسنامه موضوع ماده (۸)^۱ و تعیین هر گونه اهداف و

۱. ماده (۸) لایحه عضویت دولت جمهوری اسلامی ایران در مجمع مقامات مالیاتی کشورهای اسلامی مصوب ۱۳۹۶/۹/۱ مجلس شورای اسلامی: «ماده ۸- اصلاحات هر عضو اصلی می‌تواند اصلاحاتی را نسبت به اساسنامه مجمع، با آگاه نمودن رئیس برای ارائه آن به جلسه رؤسای هیئت‌ها جهت اخذ تصمیم پیشنهاد نماید.»

مقاصد دیگری برای مجمع موضوع قسمت آخر بند (۳) ماده (۲)^۱ الزامی است.
تبصره ۲- رعایت اصل هشتادم (۸۰) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در
مورد اجرای ماده واحده، موضوع بند (پ) ماده (۷)^۲ الزامی است.
تبصره ۳- رعایت اصل یکصد و سی و نهم (۱۳۹) قانون اساسی جمهوری
اسلامی ایران در مورد اجرای اساسنامه الزامی است.

▪ دیدگاه عدم مغایرت

الف) شورای نگهبان در اظهار نظر پیشین، با توجه به پیش‌بینی مبهم و کلی کمک دولت به مجمع مقامات مالیاتی کشورهای اسلامی، آن را مغایر اصل (۸۰) قانون اساسی دانست؛ چون به موجب آن اصل، هر گونه کمک دولت باید به طور موردی به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد. حال با توجه به اصلاحات به عمل آمده و الحاق تبصره (۲) مبنی بر رعایت اصل (۸۰) قانون اساسی در اجرای این مصوبه، ایراد مذکور برطرف شده است.

ب) شورای نگهبان در اظهار نظر پیشین، اطلاق ذیل ماده (۲) اساسنامه را از جهت تجویز اتخاذ تصمیم‌گیری نسبت به اهداف دیگر از این جهت که این اهداف به تصویب مجلس شورای اسلامی نمی‌رسند، مغایر اصل (۷۷) قانون اساسی دانست. چون به موجب آن اصل، هرگونه عهدنامه و مقاوله‌نامه بین‌المللی باید به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد. حال با

۱. ماده (۲) لایحه عضویت دولت جمهوری اسلامی ایران در مجمع مقامات مالیاتی کشورهای اسلامی مصوب ۱۳۹۶/۹/۱ مجلس شورای اسلامی: «ماده ۲- مقاصد و اهداف مقاصد و اهداف مجمع به قرار زیر می‌باشد:

۱- ...

۳- شناسایی نقش مهم مدیریت مالیات و زکات در ارتقای توسعه اقتصادی

مجمع می‌تواند اهداف دیگری را که طی جلسه رؤسای هیئت‌ها در مورد آن تصمیم‌گیری می‌شود، اتخاذ کند.»

۲. بند (پ) ماده (۷) لایحه عضویت دولت جمهوری اسلامی ایران در مجمع مقامات مالیاتی کشورهای اسلامی مصوب ۱۳۹۶/۹/۱ مجلس شورای اسلامی: «ماده ۷- تأمین مالی و بودجه

۱- تأمین منابع مالی مجمع

الف) ...

ب) کمک‌های بلاعوض، یارانه‌ها، اعانه‌ها و سایر جوهری که از سوی هر بنیاد یا کارگزاری‌های بین‌المللی یا سایر نهادها و سایر اشکال درآمد مجمع که به تصویب جلسات رؤسای هیئت‌ها خواهد رسید ...»

توجه به اصلاحات به عمل آمده در تبصره (۱) مبنی بر رعایت اصل هفتاد و هفتم (۷۷) قانون اساسی در مورد هر گونه اصلاح اساسنامه و تعیین هر گونه اهداف و مقاصد دیگری برای مجمع موضوع قسمت آخر بند (۳) ماده (۲)، ایراد مذکور برطرف شده است.

▪ نظر شورای نگهبان

با توجه به اصلاحات به عمل آمده در ماده واحده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

▪ نظر نهایی شورای نگهبان

مصوبه مجلس شورای اسلامی در خصوص لایحه عضویت دولت جمهوری اسلامی ایران در مجمع مقامات مالیاتی کشورهای اسلامی، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه‌ای (مدظله العالی)

در دیدار با اعضای شورای نگهبان (۱۳۷۹/۴/۲۸):
«... شما استدلال دارید، اما این استدلال برای مجلس، گاهی معلوم نیست، گاهی برای مجمع تشخیص هم درست معلوم نیست، ... در حالی که خوب است در متن آن حکم اشاره‌ای به استدلال بشود و در یک محل یا جداگانه آن استدلال به تفصیل نوشته بشود.»

گزارش استدلالی

پژوهشکده شورای نگهبان

تهران، خیابان شهید بهشتی (ره)، خیابان شهید سرافراز

کوچه پنجم پلاک ۱۱ کد پستی: ۱۵۹۷۸۵۶۱۱۳

تلفن: ۰۲۱-۸۸۵۳۳۴۲۹

نمابر: ۰۲۱-۶۴۰۱۴۸۱۷

nashr-rc.ir

gcr.ac.ir